

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ОҚУ – АҒАРТУ
МИНИСТРЛІГІ**

Түркістан облысының білім басқармасының
Қазығұрт ауданының білім бөліміне қарасты
«Тілектес» жалпы білім беретін мектеп коммуналдық мемлекеттік
мекемесі

**«ЗАЙЫРЛЫЛЫҚ ЖӘНЕ ДІНТАНУ НЕГІЗДЕРІ»
ҚОЛДАНБАЛЫ КУРСЫНЫҢ ОҚУ БАҒДАРЛАМАСЫ**

Түзген: Үсіпбек Ордабек Айтбайұлы

Пәні: Дінтану негіздері

Сынып: 9

2024-2025 оқу жылы

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ОҚУ – АҒАРТУ МИНИСТРЛІГІ

Түркістан облысының білім басқармасының
Қазығұрт ауданының білім бөліміне қарасты
«Тілектес» жалпы білім беретін мектеп коммуналдық мемлекеттік
мекемесі

«КЕЛІСЕМІН»

Қазығұрт аудандық білім
бөлімінің әдістемелік
кабинетінің меңгерушісі:

 А. Шерова

**«ЗАЙЫРЛЫЛЫҚ ЖӘНЕ ДІНТАНУ НЕГІЗДЕРІ»
КОЛДАНБАЛЫ КУРСЫНЫҢ ОҚУ БАҒДАРЛАМАСЫ**

Түзген: Үсіпбек Ордабек Айтбайұлы

Пәні: Дінтану негіздері

Сынып: 9

Түсінік хат

«Зайырлылық және дінтану негіздері» курсы Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2014 жылғы 15 шілдедегі №281 бұйрығына сәйкес 2016-2017 оқу жылынан бастап оқу процесіне «Дінтану негіздері» факультативтік курсының орнына «Зайырлылық және дінтану негіздері» факультативтік курсы енгізіледі. 9-сыныпта үлгілік оқу жоспарының вариативтік компоненті есебінен Әдістемелік-нұсқаулық хат|2016-2017 оқу жылы 116 «Зайырлылық және дінтану негіздері» факультативтік курсын міндетті түрде оқыту үшін аптасына 1 сағат, оқу жылында 34 сағат бөлінеді. Курсты біліктілікті жетілдіру курсынан өткен тарих пәнінің мұғалімдері жүргізеді. «Зайырлылық және дінтану негіздері» факультативтік курсының мәні және маңызы оның қазіргі қоғамдағы тарихи, мәдени мен рухани құндылықтарды анықтайтын бастаулары ретінде, тұрақты дамуды қамтамасыз ететін ғылыми- дәйектелген негіздерін қалыптастыруды құраушы элемент ретінде қабылданған болып табылады. Курс орта білім жүйесіндегі қоғамтану және әлеуметтік- гуманитарлық білім алудың құрамдас бөлігі болып табылады. Факультативтік курсты оқытудың мақсаты: - оқушыларды «зайырлылық» ұстанымын құндылық, яғни мемлекет баяндылығының басты тұғыры ретінде қабылдауға, дінді зайырлы таным аясында тануға үйрету; - зайырлылықты рухани-адамгершілік құндылықтар, мемлекет тұрақтылығының басты факторы ретінде қабылдау, дінді мәдениет ретінде қабылдауға үйрету, білім жүйесіне және ой-өрісін кеңейтуге ықпал ету; - діни сенім бостандығы, әлемдік және дәстүрлі діндердің, жаңа діни қозғалыстардың тарихы мен қазіргі жай-күйі, теріс пиғылды діни ағымдар мен тыйым салынған діни ұйымдар туралы жан-жақты білім беру; - оқушыларды экстремизм, терроризм және діни радикализм идеологияларын қабылдамауға үйрету, рухани-адамгершілік құндылықтар негізінде толеранттылық қасиетке тәрбиелеу және олардың гуманистік дүниетанымын қалыптастыру. Факультативтік курсты оқытудың міндеттері: 1) оқушыларға діннің мәні, тарихы және оның қазіргі қоғамдағы рөлі жөнінде жүйелі мәлімет беру; 2) зайырлылық ұстанымдарын мемлекеттілік пен тәуелсіздіктің негізі ретінде таныта отырып, осы бағыттағы білімін қалыптастыру; 3) зайырлылық тұрғысынан діни сана, діни сенім, діни таным және діни тәжірибе негіздерін салыстыра білуді үйрету; 4) діннің дүниетанымдық, мәдени танымдық және

адамгершілік мәнін түсіндіру; 5) оқушыларды діни сенім бостандығын құрметтеуге, толеранттылыққа баулу арқылы қазіргі қоғамдағы діни ағымдарға зайырлылық ұстанымы негізінде баға бере алатын дағды қалыптастыру; 6) Қазақстандағы этносаралық, конфессияаралық келісімді зайырлылық ұстанымдарының нәтижесі ретінде таныта отырып, оқушылардың бойында азаматтық мінез бен жауапкершілік қасиетті тәрбиелеу; 7) Көпэтносты, көпконфессиялы қоғам құрудағы қазақстандық тәжірибенің ерекшеліктерін айқындау 8) экстремизм, терроризм, діни радикализм секілді жаһандық жағымсыз құбылыстардың теріс идеологияларының ұлттық қауіпсіздікке, зайырлылық ұстанымдарына, қоғам тұрақтылығына төндіретін қауіп-қатерін түсіндіре отырып, зайырлы мемлекет қағидаттарына құрмет сезімін тәрбиелеу; 9) оқушылардың бойында діни әдебиеттер, электрондық ресурстар және Әдістемелік-нұсқаулық хат|2016-2017 оқу жылы 117 бұқаралық ақпарат құралдары материалдарын салыстыра білу және сыни тұрғыда сараптау мәдениеті мен қабілеттерін қалыптастыру; 10) құқықтық сауаттылықтың қоғам өміріндегі маңызын түсіндіре отырып, осы тұрғыдағы білімін арттыруға, Қазақстан азаматтарының құқықтары мен еркіндіктерін сыйлауға тәрбиелеу. «Зайырлылық және дінтану негіздері» курсы бағдарламаларының материалдарын оқып білуде «Қазақстан тарихы», «Дүниежүзі тарихы», «Адам. Қоғам. Құқық», «Қазақ әдебиеті», «Өнер» сияқты пәндерімен және «Этносаралық қатынастардың қалыптасу тарихы», «Абайтану» курстарымен пәнаралық байланыс пен сабақтастық қарастырылған. «Зайырлылық және дінтану негіздері» курсының мазмұнында дін тарихын оқытуға көп уақыт жіберудің қажеттілігі жоқ, одан оқушылар сапалы, жасампаз мәнділігі бар білім алмайды. Бағдарламада діни нанымдар мен діндердің пайда болуы, нығаюы және дамуы бойынша тарихи шолумен қатар: Зайырлы мемлекет және дін, зайырлық этикасы негіздері, адамның рухани өмірі мен қоғамдағы діннің рөлі, діни бірлестіктер мен ағымдар, жаңа діни ағымдар мен дәстүрлі діни жүйелердің танымдық, психологиялық, тұрмыстық деңгейдегі қарама-қайшылықтар диллемасы тақырыптары қамтылған. Білім алушылардың жоғары рухани-адамгершілік қасиеттерін қалыптастыруда Әл-Фараби, Қожа Ахмет Иассауи, Абай, Ыбырай, Шәкәрім сияқты көрнекті ағартушылар мен ойшылдардың мәдени және рухани мұраларын оқыту айрықша маңызға ие.

Деструктивті ағымдардың, тыйым салынған діни ұйымдардың, бірлестіктердің белгілері мен салдарларын танып білуіне, діни экстремизм мен терроризмнің ұлттың қауіпсіздігі үшін қатерлі екендігін оқушылардың ұғынуына айрықша назар аударылған. «Қазақстан-дінаралық бейбітшілік пен келісім елі. Қазақстан Республикасының діни заңнамалары. Зайырлылық – ұлттық қауіпсіздік пен мемлекеттік жүйенің іргетасы» мазмұндық желілері курстың басты басты жолы болуы тиіс. Курстың мазмұнында оқушылардың өзіндік зерттеу әрекеттерін ұйымдастыратын шығармашылық жобалар қарастырылған. Шығармашылық жобаларда, түрлі нысандағы ұйымдастырылған өздігінен жасалынған зерттеу жұмыстары барысында діндер мазмұнындағы рухани құндылықтар мен Қазақстанның дінге қатысты саясатының мәні мен мақсатын, діни бірлестіктер мен ағымдардың қызметі, мүддесі мен мақсатын ашып көрсетеді. Курстың мазмұнын жүйелі және толық игерген жағдайда оқушылар өмірге қажетті Қазақстан аумағындағы діндер мен діни бірлестіктердің мақсаты мен ерекшеліктері, Қазақстан Республикасының дінге қатысты саясатының мақсаты мен мәнін түсінетіндей мағлұматтар мен білім алады. Осылайша, жүйелі түрде игерілген білім оқушыға Қазақстан Республикасының толыққанды азаматы ретінде рухани толысуға, өз халқының рухани мәдениетін деструктивтік, радикалды діни бірлестіктердің зиянды әрекетінен сақтау және қорғау мүмкіндіктерін қалыптастыруға мүмкіндік алады, екінші жағынан, адамның қандай дінге жататынын анықтау, діни сана-сезім, басқа діндерге көзқарас және Әдістемелік-нұсқаулық хат|2016-2017 оқу жылы 118 ізгілікті қарым-қатынас мәдениетін қалыптастырады. Оқушылар бойында өз халқының рухани құндылықтарына құрмет сезімі қалыптасуы тиісті, олар гуманистік дүниетанымға, жалпыадамзаттық құндылықтарға және толеранттыққа қайшы келетін ұстанымдар туралы ұғымдарды білуі тиіс. Оқу процесін ұйымдастыруға әдістемелік нұсқаулық «Зайырлылық және дінтану негіздері» факультативтік курсының оқу процестерін ұйымдастыру барысында пікірталас, дөңгелек үстел, шағын жиналыс, топпен талқылау, шағын жобаларды қорғау, рөлдік ойын, пікірталас және т.б. формаларын қолдану тиімді. Жобаларды жеке және ұжыммен ынтымақтаса педагогика принциптерін қолдана отырып орындай алады. Олардың саны келесі бағыттарды қамту және алған білімдерін

бекіту үшін жеткілікті болуы керек: - дін мәселелері бойынша ғылыми-көпшілік басылымдар, журналдар, газет мақалаларына талдау жасау, таңдап алынған тақырыптары бойынша ауызша және жазбаша хабарлама дайындау, жағдаяттармен жұмыс жасау; - діннің айрықша ерекшеліктерін анықтау; - дәстүрлі діндердің біртұтас платформалары мен жалпы тұжырымдамаларын анықтау, оларды дәлелдей білулерін қалыптастыру; - БАҚ ақпараттарына сүйене отырып елімізде және өңірлердегі діни жағдайларды сараптау; - Қазақстандағы қасиетті жерлер туралы ақпараттық шолу дайындау; - толеранттылық және дінаралық келісім орнаған еліміздегі нақты жағдайды дәлелдейтін мысалдар келтіріп дайындау; Оқу барысында келесідей қағидаларға ерекше көңіл бөлу қажет: - мәдени-тарихи, өркениеттілік мәніндегі, дін саласындағы Қазақстанның қазіргі саясаты мен қағидаларын басшылыққа алу; - пәнді оқыту барысында қандай да бір діни бағыттарға артықшылықтар бермеу; - жобаларды орындау үшін қажетті жағдайлар жасау; - ақпарат, дін, рухани құндылықтар, мәдениет саласына қатысты заңнамалар талаптарын сақтау; «Зайырлылық және дінтану негіздері» курсы аясында алған білімдерін бекіту мақсатында оқушыларға қызықтыратын тақырыптары бойынша шығармашылық-жобалық жұмыстар жасауға болады. «Зайырлылық және дінтану негіздері» бойынша әзірленген электронды оқулық, Қазақстанда дін жүйесінің таралуы мен ықпалы туралы мәдени-танымдық сипаттағы барлық діндер бойынша қысқаша бейнематериалдар т.б. (міндетті түрде Дін істері комитетінің сараптама комиссиясы мақұлдаған) сабақ барысында пайдалану ұсынылады. Курсты оқыту нәтижесінде оқушылар: - ғылыми тұрғыдан алғанда негізгі діни терминдер мен құбылыстарды; - зайырлылық және дін ұғымдары ара-қатынасын; - мемлекет, дін бірлестіктері және мәдениет арасындағы қарым-қатынас мәнін; Әдістемелік-нұсқаулық хат|2016-2017 оқу жылы 119 - діндер тарихы мен діни сенім ерекшеліктерін; - қазақ-мұсылмандығының танымдық ойларын; - «Діни қызмет және діни бірлестіктер туралы» Қазақстан Республикасының Заңын; - әл-Фарабидің, Қожа Ахмет Иассаuidің, Абайдың, Шәкәрімнің, Ыбырай Алтынсариннің мәдени-ағартушылық рухани мұраларын; - республикадағы мемлекет, мәдениет және діни бірлестіктер арасындағы қарым-қатынастың жайын; - Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаевтың конфессияаралық келісімді, елдегі және

халықаралық деңгейдегі тұрақтылықты сақтау, елдегі және халықаралық қауымдастықтағы адамдардың шынайы діни сенімдеріне деген сыйластық көрсету саясатын; - экстремистік, террористік, теріс сипаттағы ұйымдардың ерекшеліктерін, қауіптілігін біледі. сонымен бірге: - зайырлық, діни сана-сезім, діни сенім, діни тәжірибе, діни ой-сана ұғымдарының ара жігін ажырату, - экстремистік, террористік сипаттағы діни топтар мен ағымдар идеологиясы мен практикасына қарсы тұра білу иммунитеті; - діни, рухани маңызды мәселелер бойынша әртүрлі ой-талқы жасау, пікір-таластыра білу, осы саладағы маңызды оқиғалар мен құбылыстар, тұлғалар туралы мәліметтерді сауатты жеткізе білу; - өз бетімен зайырлық және діни шығармалар туралы қажетті ақпараттық деректер нұсқасында тауып және оларды сараптай отырып қолдана біледі.

Зайырлылық және дінтану негіздері

Күнтізбелік жоспар (34 сағат)

р/с	Тақырыбы	Сағат	Мерзімі
	I-тарау. Зайырлылық және зайырлы мемлекет		
1	Зайырлылық және зайырлы мемлекет: ұғымы, мәні, сипаты. Зайырлылық пен діннің қоғамдағы орны	1	05.09
2	Зайырлы мемлекет және дін.	1	12.09
3	Білім беру жүйесіндегі зайырлылық негіздері.	1	19.09
	II тарау. Дін-рухани мәдениет феномені.		
4	Діннің мәні, анықтамасы, әлеуметтік маңызы, шығу тегі, құрылымы, функциялары және оның жіктелуі мен түрлері.	1	26.09
5	Дінтану ғылымының қалыптасуы мен дамуы. Негізгі діни ұғымдар	1	03.10
	III тарау. Ежелгі діни сенім түрлері және ұлттық діндер.		
6	Көне діни сенімдер: тотемизм, фетишизм, анемизм, магия. Ежелгі Египеттегі, Грекиядағы, Римдегі діндер.	1	10.10
7	Үнді және Қытай діндері. Конфуцийялық. Даоцизм. Синтоизм.	1	17.10
8	Тәңірлік.ежелгі түркі танымындағы тәңірліктің орны. Ежелгі месопотамия діндері. Ежелгі Иран діні.	1	24.10
9	Иудейлік. Танах пен талмуд.	1	07.11
	IV тарау. Әлемдік діндер.		
10	Буддизм. Діни ілімнің негіздері, тарихы, тәжірибесі және таралу аймақтары.	1	14.11

11	Христиан діні. Діни ілімнің негіздері, тарихы, тәжірибесі және таралу аймақтары.	1	21.11
12	Иисус Христос және інжіл (Евангелия)	1	28.11
13	Христиан дінінің бағыттары	2	05.12
14	(православие, католицизм, протестантизм). Қазіргі заманғы христиан діні.		12.12
15	Ислам. Діни ілімнің негіздері, тарихы тәжірибесі және таралу өңірлері.	1	19.12
16	Мұхаммед пайғамбар. Қасиетті кітап-Құран.	1	26.12
17	Ислам дініндегі бағыттар. Шариғат. Мұсылман құқығының негізгі мектептері және жоралары.	1	09.01
18	Матуриди діни танымдық мектебі.	1	16.01
19	Ислам, ғылым және мәдениет.	1	23.01
	Ү тарау. Қазақстандағы діндер.		
20	Исламның қазақ жерінде таралуы.	1	30.01
21	Қазақ мемлекетілігінің қалыптасуындағы исламның ролі.	1	07.02
22	XX ғасырдағы және қазіргі кезеңдегі ислам.	1	14.02
23	Қазақстандағы христиан діні.	1	21.02
24	Қазақстандағы православие шіркеуі.	1	28.02
25	Қазақстандағы ислам мәдениеті: исламдық және сәулет өнері және жазба ескерткіштері.	1	06.03
26	Әл-Фараби, Қ. А. Яссауи, Ж. Баласағұни, М. Қашқари, А. Иүгінекей, Х. Сығанақидың діни философиялық және моралдық көзқарастары.	1	13.03
27	XIX-XX ғасырдағы дін ғұламалары. Абай мен Шәкәрімнің діни мұралары.	1	20.03
	ҮІ тарау. Жаңа діни қозғалыстар.		

28	Жаңа діни қозғалыстар туралы түсінік, сипаты және ерекшеліктері. Жаңа діни қозғалыстар мен дәстүрлі діндер: танымдық , психологиялық және болмыстық қайшылықтар.	1	09.04
29	Терсі пиғылды діни ағымдар, олардың белгілері және зардабы.	1	10.04
30	Экстремизм және лаңкестік: ұғымы, шығу негіздері мен көріністері. Экстремизм мен лаңкестіктің ұлттық қауіпсіздікке қатері. Лаңкестік-дінге жат ұғым.	1	17.04
	ҮІІ тарау. Қазақстан-дінаралық келісім елі.		
31	Қазақстанның дін туралы заңнамасы. Зайырлылық-мемлекеттік жүйенің және ұлттық қауіпсіздіктің тұғыры.	1	24.04
32	Діни сенім бостандығы туралы түсінік.	1	08.05
33	Қазіргі Қазақстандағы дінаралық татулық пен келісім тұғырнамасы.	1	15.05
34	ҚР президенті Н. Ә. Назарбаевтың ҚР және халықаралық қауымдастыққа бейбітшілік пен дінаралық келісім орнату саласындағы саясаты.	1	22.05